

Vårdföretagarna
• almeqa

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Sveriges Apoteksförening

Sveriges
läkarförbund
Den medicinska professionens organisation

VÅRDFÖRBUNDET

SVERIGES
PSYKOLOGFÖRBUND

Tjänstetandläkarna

Sveriges
Farmaceuter

Fysioterapeuterna

Akademikerförbundet SSR

UNIONEN

Förbundet
Sveriges Arbetsterapeuter

Arbetsförmedlingen

Samarbete om snabbspår för de 21 reglerade hälso- och sjukvårdsyrkena

2015-12-02

Bakgrund

SKL, Vårdföretagarna, Sveriges Apoteksförening, Sveriges läkarförbund, Vårdförbundet, Sveriges psykologförbund, Tjänstetandläkarna, Sveriges Farmaceuter, Fysioterapeuterna, Akademikerförbundet SSR, Unionen, Sveriges Arbetsterapeuter och Arbetsförmedlingen har gemensamt tagit fram detta snabbspår. Socialstyrelsen har också varit delaktig i diskussionerna. Fokus har legat på de största grupperna nyanlända inom området vilka är läkare, sjuksköterskor, tandläkare och apotekare. Snabbspåret utgår från dessa stora grupper men åtgärderna kan i delar också tillämpas på samtliga 21 reglerade hälso- och sjukvårdsyrken.

Vägen till svensk legitimation är idag lång. Några av utmaningarna är att få en bra yrkesanpassad språkundervisning, att kunna förbereda sig inför Socialstyrelsens kunskapsprov och svårigheter att komma in på de kompletterande utbildningarna som lärosätena erbjuder. Kunskapsprovets utformning och att nyanlända idag har begränsade möjligheter att på ett adekvat sätt kunna förbereda sig inför proven är ett problem som bland annat berörs i propositionen 2008/09:175 "Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid" och i Ingvar Karlbergs rapport till Socialdepartementet från 2013.¹ För psykologer eller biomedicinska analytiker är det idag en bråkdelen som ges möjlighet att påbörja Socialstyrelsens valideringsprocess vilket gör det helt nödvändigt att inrätta kompletterande utbildningar på lärosätena för dessa yrken. I regeringens budgetproposition

¹ För en mer omfattande problembeskrivning av vägen till svensk legitimation för tredjelandsutbildade se Ingvar Karlbergs rapport till Socialdepartementet från 2013 "[Processerna för att nå arbetsmarknaden inom de reglerade yrkena för personer med utbildning och erfarenhet inom hälso- och sjukvården från tredjeländ](#)".

för 2016 finns det också planer för detta. Det finns också intresse av att fortsatt bevaka behovet av kompletteringsutbildning för psykoterapeuter.

Syfte

Syftet med snabbspåret är att vägen till arbetsmarknaden och legitimation för personer inom de reglerade hälso- och sjukvårdsyrkena ska vara förutsägbar, rättssäker och så kort som möjligt. Detta ska ske med fortsatt höga patientsäkerhetskrav.

Målgrupp

De insatser som ingår i snabbspåret är utformade med utgångspunkten att valideringsprocessen ska fungera väl oavsett orsak till varför man migrerat till Sverige. Kompetensbehoven inom hälso- och sjukvården samt den nyanländas behov av att få sin kompetens validerad är det som står i fokus.

Enligt statistik från Arbetsförmedlingen var det i oktober 2015 340 läkare², 289 apotekare/receptarier³, 249 tandläkare/tandhygienister⁴, 171 sjuksköterskor/barnmorskor/specialistsjuksköterskor⁵, 32 psykologer⁶, 92 biomedicinska analytiker samt 25 fysioterapeuter inskrivna i etableringsuppdraget. Sammanlagt var det 1198 individer inskrivna. Dessa uppgifter är sannolikt en kraftig underskattning då statistiken har brister. En säkrare uppgift är istället statistik från Socialstyrelsen.

Under 2014 fick Socialstyrelsen in 1916 ansökningar från personer utbildade utanför EU/EES om prövning av den utländska utbildningen där Socialstyrelsen bedömer utbildnings- och tjänstgöringsintyg utifrån längd, nivå och innehåll. För 2015 beräknas motsvarande siffra bli ca 2600 vilket ungefär är en fördubbling jämfört med 2013. Utifrån detta första steg i Socialstyrelsens process är den i särklass största gruppen läkare följt av sjuksköterskor, tandläkare och apotekare.

Inkomna ärenden till Socialstyrelsen under 2014 gällande ansökningar om prövning för de 21 reglerade yrkena, gäller personer utbildade utanför EU/EES

Yrke	Antal	Yrke	Antal
Läkare	765	Tandhygienist	10
Sjuksköterska	308	Optiker	7
Tandläkare	277	Sjukhusfysiker	7
Apotekare	264	Logoped	5
Biomedicinsk analytiker	83	Psykoterapeut	3
Psykolog	54	Arbetsterapeut	2
Fysioterapeut (sjukgymnast)	51	Audionom	2
Barnmorska	34	Kiropraktor	2
Dietist	15	Ortopedingenjör	1
Receptarie	15	Naprapat	0
Röntgensjuksköterska	11	Totalt	1916

² SSYK 2211, 2212, 2213, 2219

³ SSYK 2281, 3213

⁴ SSYK 2260, 3250

⁵ SSYK 2221, 2222, 2223, 2226, 2227, 2228, 2231, 2232, 2235, 2239

⁶ SSYK 2241

För läkare, tandläkare och apotekare får uppskattningsvis 85-95% godkänt på det första steget i Socialstyrelsens process som är prövning av den utländska utbildningen vilket beror på att utbildningarna är relativt likvärdiga mellan länder. För sjuksköterskor är det enbart ca 40-50% som får godkänt i detta första steg och får fortsätta valideringsprocessen vilket beror på att utbildningarna varierar betydligt mellan länder. För biomedicinska analytiker var det år 2014 bara 25% (5 av 25 prövade ansökningar) som blev godkända på detta första steg och för psykologer var det enbart runt 10% (3 av 31 prövade ansökningar).

Legitimationsprocesserna

Socialstyrelsen ansvarar för att ta emot och handlägga ansökningar från personer med hälso- och sjukvårdsutbildning från länder utanför EU/EES (tredje land) som grund för svensk legitimation.

Socialstyrelsen utfärdar efter prövning bl.a. legitimationer och bevis på specialistkompetens för de 21 reglerade yrkena inom hälso- och sjukvårdens område. Socialstyrelsens prövning för tredjelandsutbildade görs utifrån patientsäkerhetslagen (2010:659) och patientsäkerhetsförordningen (2010:1369). Processen för att erhålla legitimation/behörighet byggs idag på en praxis som Socialstyrelsen utarbetat och som presenteras på myndighetens hemsida.⁷ Processen varierar från yrke till yrke men består i grunden av följande tre delar:

- Ansökan om prövning där Socialstyrelsen bedömer utbildnings- och tjänstgöringsintyg utifrån längd, nivå och innehåll.
- Valideringsprocessen som för samtliga 21 yrken innebär ett språkkrav i form av betyg från gymnasiesvenska 3 eller godkänt resultat på Tisus-prov eller godkänt språkprov i svenska på europaskalans C1-nivå. Den fortsatta processen kan beroende på yrke bestå av exempelvis kunskapsprov, praktiktjänstgöring och avklarad kurs i samhälls- och författningskunskap.
- Ansökan om legitimation.

Utöver Socialstyrelsens process finns det också möjlighet för läkare, tandläkare och sjuksköterskor att istället för Socialstyrelsens kunskapsprov gå en kompletterande utbildning som erbjuds på flera lärosäten utifrån "Förordning (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning".

Socialstyrelsen har nu under hösten 2015 påbörjat en process för att revidera valideringsprocessen där man kommer införa kunskapsprov för samtliga 21 yrken. Nedanstående förslag är utformade med ambitionen att fungera med såväl dagens process som morgondagens.

Snabbspår

Snabbspåret beskrivs i nedanstående modell.

---

⁷ <http://www.socialstyrelsen.se/ansokaomlegitimationochintyg/legitimation/utbildadiannatland>

Processen för snabbspår för de 21 legitimationsyrkena inom hälso- och sjukvården

* Insatsen är ny i och med snabbspåret. ** För insatsen sker förstärkningar i och med snabbspåret.

Söker uppehållstillstånd	Erhåller uppehållstillstånd	Uppfyller språkrav. Kompetens valideras och vid behov kompletteras.	Ansöker om legitimation
<ul style="list-style-type: none"> • Individen får tydlig information om Socialstyrelsens process via Migrationsverket.** • Ansökan om prövning skickas till Socialstyrelsen. • På anläggningsboende erbjuds svenskundervisning. Regeringen ger studieförbunden resurser för detta i om bp 2016. 	<ul style="list-style-type: none"> • I samtal med arbetsförmedlare ges förbättrad information om vägarna till svensk legitimation.** • SFI påbörjas följt av komvuxstudier i Svenska. • Yrkessvenska upphandlad av Arbetsförmedlingen ges parallellt med kommunens språkundervisning.** • Individen ges bättre förutsättningar att praktisera genom yrkeskompetensbedömning.** 	<ul style="list-style-type: none"> • Individen uppfyller Socialstyrelsens språkrav genom betyg i svenska 3 eller genom godkänt svenskaprov. • Individen går introduktionskurs inför Socialstyrelsens kunskapsprov. Kursen anordnas av Arbetsförmedlingen och tillhandahålls av lärosäten.* • Individen gör Socialstyrelsen kunskapsprov alternativt går en kompletterande utbildning vid lärosäte. • Individen går Socialstyrelsens kurs i samhälls- och författningskunskap. • Individens genomgår eventuell praktisk tjänstgöring som krävs av Socialstyrelsen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ansökan om legitimation skickas till Socialstyrelsen.

Snabbspårets delar

Snabbspåret utgår från nedanstående 5 delar. Dessa gäller i delar samtliga 21 reglerade hälso- och sjukvårdsyrken.

1. Bättre information om valideringsprocesserna

Insats: Att individer tidigt får information om hur de kan påbörja Socialstyrelsens valideringsprocess. Denna information kommer att utvecklas på den e-tjänst/informationstjänst som Migrationsverket upphandlat för nyanlända. Att individen påbörjar Socialstyrelsen valideringsprocess tidigt är av stor vikt för att minimera problem med långa handläggningstider. Socialstyrelsen arbetar också på att förbättra informationen på sin hemsida vilket ska vara färdigt runt årsskiftet.

2. Förbättrad svenskundervisning

Insats: Att Arbetsförmedlingen tillhandahåller kurser i yrkessvenska för hälso- och sjukvårdsutbildade. Denna utbildning kompletterar reguljär svenskundervisning på SFI och komvuxnivå. Kursen ska ha ett tydligt fokus på exempelvis uttalsträning och hörförståelse, terminologi inom hälso- och sjukvården och journalföring. Arbetsförmedlingens yrkessvenska kan avslutas med sådant svenskaprov som godkänns av Socialstyrelsen. I dagsläget är det stor brist på yrkesanpassad språkundervisning för hälso- och sjukvårdspersonal vilket avsevärt förhindrar möjligheten att klara av den fortsatta valideringsprocessen.

3. Introduktionskurser inför Socialstyrelsens kunskapsprov

Insats: Att lärosäten på uppdrag av Arbetsförmedlingen tillhandahåller introduktionskurser inför Socialstyrelsens kunskapsprov. Kurserna sker på uppdrag av Arbetsförmedlingen och förbättrar förutsättningarna att klara av kunskapsprovet eller att komma in på kompletterande högskoleutbildning. Kurserna är både teoretiska och verksamhetsförlagda. Kurser tas initialt fram för läkare, sjuksköterskor, tandläkare och apotekare och beräknas vara 10-20 veckor långa. Inslag i dessa kurser är patientens ställning och medverkan i beslutfattande om den egna behandlingen, teammedverkan, sjukvårdsstruktur, sjukvårdsadministration, personen i centrum, patientsäkerhet, vårdkvalité, försäkringsmedicin, sjukförsäkringsregler, rehabiliteringsprocessen, nyanser i svenska språket, kulturella likheter och skillnader, skillnader i kommunikation mellan kollegor och med patienter. Möjligheten att Arbetsförmedlingen också köper en förmedlingstjänst av lärosätena för den 3-6 månader långa praktiktjänstgöringen, som är ett krav i Socialstyrelsens process, utreds också.

4. Bättre möjligheter att auskultera/praktisera

Insats 1: Att SKL, Vårdföretagarna och Sveriges Apoteksförening verkar för att deras medlemmar erbjuder möjligheter att auskultera/praktisera och att de erbjuder Arbetsförmedlingen kontaktytor mot enskilda arbetsgivare för att kunna anvisa fler nyanlända till praktik/auskultation. Landstingen som är den största arbetsgivaren inom hälso- och sjukvårdsområdet är en nyckelaktör.

Insats 2: Att arbetstagarorganisationerna uppmanar sina medlemmar att ställa upp som handledare under en praktik/auskultation. Om det behövs kan det vara lämpligt att arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer tillsammans kommer överens om hur innehållet i en sådan praktik/auskultation kan se ut och när i processen insatsen är lämplig.

Insats 3: Att Arbetsförmedlingen i högre utsträckning anvisar arbetssökande till en praktik/auskultation i form av en yrkeskompetensbedömning där arbetsgivaren får ett handledararvode på 800 kronor/dag under 3 veckor. Att fler får möjlighet att praktisera/auskultera är avgörande för att valideringsprocessen ska påskyndas. Detta förbättrar både yrkessvenska, yrkesfärdigheterna och ger en inblick i hur

svensk hälso- och sjukvård fungerar. Det förbättrar avsevärt chanserna att snabbt ta sig igenom Socialstyrelsens process för samtliga legitimationsyrken. Arbetsgivarens krav för att ta emot praktikanter är vanligtvis att man fått beslut från Socialstyrelsen att man får påbörja valideringsprocessen och att svenskkunskaperna är på tillräckligt hög nivå för att man ska kunna tillgodogöra sig praktiken.

5. **Praktiktjänstgöringsplatser**

Insats: Att SKL, Vårdföretagarna och Sveriges apoteksförening vidare utreder frågan om hur deras medlemmar kan tillmötesgå det växande behovet av praktiktjänstgöringsplatser.

Det ökade behovet av de 3-6 månader långa praktiktjänstgöringsplatserna som är ett krav i Socialstyrelsens process är en utmaning. Svårigheten att hitta praktiktjänstgöringsplatser och att hitta finansiering under den ofta oavlönade tjänstgöringen är idag ett stort problem. Bristen på AT-platser för nyanlända läkare är också ett hinder.

Arbetsgivarorganisationerna kommer vidare utreda frågan om hur situationen kan förbättras.